

SKALA DO OCENY ZMIAN W DYNAMICE OPORU I ODRZUCENIA (CRDC)

Leslie Drozd, Ph.D., Michael Saini, Ph.D., Marjorie Gans Walters, Ph.D., Barbara Jo Fidler, Ph.D., & Robin Deutsch, Ph.D., ABPP

Polska wersja: Rutkowska, M., Włodarczyk, M., Żewakowska J.

Instrukcja wypełniania Skali CRDC.

Poniżej w części Informacje ogólne proszę wpisać imię i nazwisko rodzica, wobec którego u dziecka występuje opór lub odmowa kontaktów (w narzędziu: rodzic drugoplanowy - **RD**) oraz rodzica, którego dziecko preferuje (w narzędziu: rodzic pierwszoplanowy - **RP**), a także dane dotyczące dziecka (imię, wiek, data urodzenia). Proszę pamiętać, że arkusz przeznaczony jest do oceny relacji pojedynczego dziecka z jego rodzicami, w przypadku rodzeństwa należy uzupełnić tyle arkuszy, ile dzieci poddanych zostało obserwacji.

W tabeli zamieszczonej poniżej znajduje się lista różnorodnych wskaźników dotyczących zachowań (wskaźniki behawioralne), emocji (wskaźniki emocjonalne) oraz przekonań (wskaźniki poznawcze), jakie można zaobserwować w relacjach dziecka z rodzicami oraz rodzica z dzieckiem i względem drugiego z rodziców w sytuacji okołorozwodowej / okołorozstaniowej. Wskaźniki te zostały podzielone na kilka kategorii:

- wskaźniki behawioralne u dziecka (wobec rodzica drugoplanowego, jak i pierwszoplanowego),
- wskaźniki emocjonalne u dziecka (wobec rodzica drugoplanowego jak i pierwszoplanowego),
- wskaźniki poznawcze u dziecka (wobec rodzica drugoplanowego jak i pierwszoplanowego),
- wskaźniki behawioralne u rodzica (zarówno rodzica drugoplanowego jak i pierwszoplanowego),
- wskaźniki emocjonalne u rodzica (zarówno rodzica drugoplanowego jak i pierwszoplanowego),
- wskaźniki poznawcze u rodzica (zarówno rodzica drugoplanowego jak i pierwszoplanowego).

W każdej kategorii prosimy ocenić z jaką częstotliwością wymienione wskaźniki występowały u dziecka i każdego z rodziców na przestrzeni ostatnich trzech miesięcy. Do oceny służy skala przedstawiona poniżej:

1 = Nigdy, 2 = Rzadko, 3 = Czasem, 4 = Często 5 = Bardzo często;

Proszę wypełnić kwestionariusz zgodnie z posiadaną wiedzą. Jeśli nie ma danych lub nie jesteście Państwo w stanie ocenić rzetelnie któregoś ze wymienionych wskaźników odpowiedź w danym wierszu tabeli należy pozostawić pustą.

INFORMACJE OGÓLNE:

Imię i nazwisko rodzica drugoplanowego (RD): _____

Imię i nazwisko rodzica pierwszoplanowego (RP): _____

Imię, wiek i data urodzenia dziecka (*arkusz służy do oceny zachowania jednego dziecka*):
_____

Imię i nazwisko osoby oceniającej: _____

Osoba oceniająca jest (zakreśl właściwą odpowiedź): Psycholog/ Terapeuta Rodzinny/
Pracownik socjalny/ Kurator/ Inna osoba (należy wskazać kto) _____

Data wypełnienia formularza: _____

A. WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE DZIECKA

1. Wskaźniki behawioralne u dziecka (wobec drugoplanowego rodzica).	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Dziecko wita się z rodzicem w sposób przyjazny (np. minimum: dziecko mówi mu „cześć” lub podaje rękę, przytula się).	1	2	3	4	5
2. Dziecko ma stały kontakt z rodzicem bez oznak oporu.	1	2	3	4	5
3. Dziecko jest w stanie przebywać w jednym pokoju z rodzicem.	1	2	3	4	5
4. Dziecko uczestniczy we wspólnych aktywnościach z rodzicem (np. gra w gry, chodzi do kina, buduje z klocków itp.)	1	2	3	4	5

5. Dziecko angażuje się w spontaniczne rozmowy z rodzicem.	1	2	3	4	5
6. Dziecko angażuje się w rozmowy z rodzicem zachowując w nich szacunek do niego.	1	2	3	4	5
7. Dziecko poszukuje/utrzymuje kontakt(u) z dalszą rodziną rodzica.	1	2	3	4	5
8. Dziecko odrabia zadania domowe z rodzicem.	1	2	3	4	5
9. Dziecko akceptuje rozsądne ustalanie granic przez rodzica.	1	2	3	4	5
10. Podczas pobytu z rodzicem dziecko swobodnie opowiada o swoich doświadczeniach z pobytu pod opieką drugiego rodzica.	1	2	3	4	5
11. Podczas pobytu z rodzicem dziecko pozytywnie wypowiada się o drugim rodzicu.	1	2	3	4	5
12. Dziecko szuka porady rodzica przy konkretnych problemach lub sprawach.	1	2	3	4	5
2. Wskaźniki behawioralne u dziecka (wobec pierwszoplanowego rodzica).					
	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Dziecko wita się z rodzicem w sposób przyjazny (np. minimum: dziecko mówi mu „cześć”).	1	2	3	4	5
2. Dziecko ma stały kontakt z rodzicem bez oznak oporu.	1	2	3	4	5
3. Dziecko jest w stanie przebywać w pokoju z rodzicem.	1	2	3	4	5
4. Dziecko uczestniczy we wspólnych aktywnościach z rodzicem (np. gra w gry, chodzi do kina, buduje z klocków Lego itp.)	1	2	3	4	5
5. Dziecko angażuje się w spontaniczne rozmowy z rodzicem.	1	2	3	4	5
6. Dziecko angażuje się w rozmowy z rodzicem zachowując w nich szacunek do niego.	1	2	3	4	5
7. Dziecko poszukuje/utrzymuje kontakt(u) z dalszą rodziną rodzica.	1	2	3	4	5
8. Dziecko odrabia zadania domowe z rodzicem.	1	2	3	4	5
9. Dziecko akceptuje rozsądne ustalanie granic przez rodzica.	1	2	3	4	5
10. Podczas pobytu z rodzicem dziecko swobodnie opowiada o swoich doświadczeniach z pobytu pod opieką drugiego rodzica.	1	2	3	4	5

11. Podczas pobytu z rodzicem dziecko pozytywnie wypowiada się o drugim rodzicu.	1	2	3	4	5
12. Dziecko szuka porady rodzica przy konkretnych problemach lub sprawach.	1	2	3	4	5
3. Wskaźniki emocjonalne u dziecka (wobec drugoplanowego rodzica).					
	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Dziecko spontanicznie okazuje czułość wobec rodzica w obecności drugiego rodzica.	1	2	3	4	5
2. Dziecko czuje się komfortowo, angażując się w aktywność z rodzicem w obecności drugiego rodzica.	1	2	3	4	5
3. Dziecko czuje się komfortowo dzieląc się z rodzicem uczuciami (np. zmartwieniami, potrzebami, obawami itp.).	1	2	3	4	5
4. Dziecko zwraca się do rodzica po pocieszenie.	1	2	3	4	5
5. Dziecko okazuje czułość rodzicowi (np. siedząc odpowiednio blisko, odpowiednio do wieku przytulając się do niego).	1	2	3	4	5
4. Wskaźniki emocjonalne u dziecka (wobec pierwszoplanowego rodzica).					
	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Dziecko spontanicznie okazuje czułość wobec rodzica w obecności drugiego rodzica.	1	2	3	4	5
2. Dziecko czuje się komfortowo, angażując się w aktywność z rodzicem w obecności drugiego rodzica.	1	2	3	4	5
3. Dziecko czuje się komfortowo dzieląc się z rodzicem uczuciami (np. zmartwieniami, potrzebami, obawami itp.).	1	2	3	4	5
4. Dziecko zwraca się do rodzica po pocieszenie.	1	2	3	4	5
5. Dziecko okazuje czułość rodzicowi (np. siedząc odpowiednio blisko, odpowiednio do wieku przytulając się do niego).	1	2	3	4	5

5. Wskaźniki poznawcze u dziecka (wobec drugoplanowego rodzica).	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Dziecko ma pewną, związaną z wiekiem, zdolność dostrzegania "dobra" i "zła" w rodzicu.	1	2	3	4	5
2. Dziecko wykazuje odpowiednią do wieku zdolność do dostrzegania różnych perspektyw w miarę pojawiania się nowych sytuacji, zarówno w obrębie rodziny i w ramach relacji społecznych dziecka.	1	2	3	4	5
6. Wskaźniki poznawcze u dziecka (wobec pierwszoplanowego rodzica).	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Dziecko ma pewną, związaną z wiekiem, zdolność dostrzegania "dobra" i "zła" w rodzicu.	1	2	3	4	5
2. Dziecko wykazuje odpowiednią do wieku zdolność do dostrzegania różnych perspektyw w miarę pojawiania się nowych sytuacji, zarówno w obrębie rodziny i w ramach relacji społecznych dziecka.	1	2	3	4	5

B. WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE KAŻDEGO Z RODZICÓW

1. Wskaźniki behawioralne u rodzica drugoplanowego (RD).	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Rodzic wspiera relacje dziecka z drugim rodzicem.	1	2	3	4	5
2. Rodzic konsekwentnie pozytywnie wspiera zaangażowanie drugiego rodzica w życie dziecka.	1	2	3	4	5
3. Rodzic wykazuje zdolność do zrozumienia/akceptacji dziecka bez obwiniania go.	1	2	3	4	5
4. Rodzic wyraża nadzieję, że dziecko będzie miało jak najlepsze relacje z drugim rodzicem.	1	2	3	4	5

5. Rodzic nie opowiada ani nie przekazuje pośrednio dziecku negatywnych opinii o drugim rodzicu.	1	2	3	4	5
6. Rodzic bierze odpowiedzialność za swoją rolę w spowodowaniu zakłócenia relacji dziecka z drugim rodzicem.	1	2	3	4	5
7. Rodzic włącza drugiego rodzica w życie dziecka (np. medyczne, szkolne, społeczne).	1	2	3	4	5
8. Rodzic przestrzega ustalonego przez sąd planu wychowawczego.	1	2	3	4	5
9. Rodzic może być na tych samych zajęciach z drugim rodzicem.	1	2	3	4	5
10. Rodzic komunikuje się bezpośrednio z drugim rodzicem, zamiast oczekiwać, że dziecko będzie przynosić wiadomości tam i z powrotem.	1	2	3	4	5
11. Rodzic z szacunkiem komunikuje się z drugim rodzicem.	1	2	3	4	5
12. Rodzic serdecznie wita się z drugim rodzicem podczas przekazywania sobie dziecka.	1	2	3	4	5
13. Rodzic demonstruje dobre granice emocjonalne z dzieckiem.	1	2	3	4	5
14. Rodzic wspiera udział dziecka w zajęciach zawiązując dziecko na nie, albo dbając by było na nich obecne	1	2	3	4	5
15. Rodzic wspiera relacje społeczne dziecka z rówieśnikami.	1	2	3	4	5
16. Rodzic przekierowuje dziecko, aby wszelkie skargi/komentarze/obawy dotyczące drugiego rodzica omówił z tym rodzicem.	1	2	3	4	5
17. Rodzic wykazuje rozsądne postępy w realizacji celów terapii.	1	2	3	4	5
18. Rodzic wykazuje w obserwowalnych działaniach zdolność do nie narażania dziecka na własne negatywne przekonania i obawy dotyczące drugiego rodzica.	1	2	3	4	5
2. Wskaźniki behawioralne u rodzica pierwszoplanowego (RP).					
	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Rodzic wspiera relacje dziecka z drugim rodzicem.	1	2	3	4	5
2. Rodzic konsekwentnie pozytywnie wspiera zaangażowanie drugiego rodzica w życie dziecka.	1	2	3	4	5
3. Rodzic wykazuje zdolność do zrozumienia/akceptacji dziecka bez obwiniania go.	1	2	3	4	5

4. Rodzic wyraża nadzieję, że dziecko będzie miało jak najlepsze relacje z drugim rodzicem.	1	2	3	4	5
5. Rodzic nie opowiada ani nie przekazuje pośrednio dziecku negatywnych opinii o drugim rodzicu.	1	2	3	4	5
6. Rodzic bierze odpowiedzialność za swoją rolę w spowodowaniu zakłócenia relacji dziecka z drugim rodzicem.	1	2	3	4	5
7. Rodzic włącza drugiego rodzica w życie dziecka (np. medyczne, szkolne, społeczne).	1	2	3	4	5
8. Rodzic przestrzega ustalonego przez sąd planu wychowawczego.	1	2	3	4	5
9. Rodzic może być na tych samych zajęciach z drugim rodzicem.	1	2	3	4	5
10. Rodzic komunikuje się bezpośrednio z drugim rodzicem, zamiast oczekiwać, że dziecko będzie przynosić wiadomości tam i z powrotem.	1	2	3	4	5
11. Rodzic z szacunkiem komunikuje się z drugim rodzicem.	1	2	3	4	5
12. Rodzic serdecznie wita się z drugim rodzicem podczas przekazywania sobie dziecka.	1	2	3	4	5
13. Rodzic demonstruje dobre granice emocjonalne z dzieckiem.	1	2	3	4	5
14. Rodzic wspiera udział dziecka w zajęciach zawiązując dziecko na nie.	1	2	3	4	5
15. Rodzic wspiera relacje społeczne dziecka z rówieśnikami.	1	2	3	4	5
16. Rodzic przekierowuje dziecko, aby wszelkie skargi/komentarze/obawy dotyczące drugiego rodzica omówiło z tym rodzicem.	1	2	3	4	5
17. Rodzic wykazuje rozsądne postępy w realizacji celów terapii.	1	2	3	4	5
18. Rodzic wykazuje zdolność do nie narażania dziecka na własne negatywne przekonania i obawy dotyczące drugiego rodzica.	1	2	3	4	5
3. Wskaźniki emocjonalne u rodzica drugoplanowego (RD).					
	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Rodzic wykazuje zdolność do regulacji emocjonalnej.	1	2	3	4	5
2. Rodzic wykazuje elastyczność w swoich reakcjach emocjonalnych.	1	2	3	4	5
3. Rodzic potrafi odróżnić swoje emocje od uczuć dziecka.	1	2	3	4	5
4. Rodzic wykazuje wrażliwość i empatię w odniesieniu do doświadczeń dziecka.	1	2	3	4	5

5. Rodzic wspiera autonomię drugiego rodzica w kontaktach z dzieckiem.	1	2	3	4	5
4. Wskaźniki emocjonalne u rodzica pierwszoplanowego (RP).	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Rodzic wykazuje zdolność do regulacji emocjonalnej.	1	2	3	4	5
2. Rodzic wykazuje elastyczność w swoich reakcjach emocjonalnych.	1	2	3	4	5
3. Rodzic potrafi odróżnić swoje emocje od uczuć dziecka.	1	2	3	4	5
4. Rodzic wykazuje wrażliwość i empatię w odniesieniu do doświadczeń dziecka.	1	2	3	4	5
5. Rodzic wspiera autonomię drugiego rodzica w kontaktach z dzieckiem.	1	2	3	4	5
5. Wskaźniki poznawcze u rodzica drugoplanowego (RD).	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Rodzic akceptuje fakt, że dziecko chce mieć kontakt z obojgiem rodziców (bez poruszania kwestii przeszłości i powracania do obwiniania drugiego rodzica o wcześniejszą wrogość/odrzućenie dziecka).	1	2	3	4	5
2. Rodzic akceptuje, że relacja z drugim rodzicem jest ważna dla dziecka i nie powraca do dawnych przekonań.	1	2	3	4	5
3. Rodzic wykazuje umiejętność oddzielenia własnych negatywnych myśli i uczuć na temat drugiego rodzica od potrzeb dziecka w zakresie relacji z drugim rodzicem (np. nieobecne są stwierdzenia typu: "twój drugi rodzic nas zostawił").	1	2	3	4	5
6. Wskaźniki poznawcze u rodzica pierwszoplanowego (RP).	Nigdy	Rzadko	Czasem	Często	Bardzo często
1. Rodzic akceptuje fakt, że dziecko chce mieć kontakt z obojgiem rodziców (bez poruszania kwestii przeszłości i powracania do obwiniania drugiego rodzica o wcześniejszą wrogość/odrzućenie dziecka).	1	2	3	4	5
2. Rodzic akceptuje, że relacja z drugim rodzicem jest ważna dla dziecka i nie powraca do dawnych przekonań.	1	2	3	4	5
3. Rodzic wykazuje umiejętność oddzielenia własnych negatywnych myśli i uczuć na temat drugiego rodzica od potrzeb dziecka w zakresie relacji z	1	2	3	4	5

drugim rodzicem (np. nieobecne są stwierdzenia typu: "twój drugi rodzic nas zostawił").					
---	--	--	--	--	--

Informacje na temat narzędzia.

Skala do Oceny Zmian w Dynamice Oporu i Odrzucenia (Changes In Resist-Refuse Dynamics - CRDC) jest narzędziem mającym na celu dostarczenie profesjonalistom wskaźników, dzięki którym mogą oni obserwować, oceniać i rozumieć zmiany behawioralne, emocjonalne i poznawcze, zachodzące w relacjach pomiędzy poszczególnymi członkami rodziny (dziecko – rodzic, rodzic – rodzic) w sytuacji rozpadu rodziny, w szczególności gdy u dziecka występuje opór, dochodzi do odmowy realizacji spotkań/kontaktów z jednym z rodziców.

- Należy pamiętać, że CRDC nie powinno zastępować kompleksowego badania przesiewowego pod kątem przemocy,
- CRDC nie jest narzędziem diagnostycznym (w rozumieniu metodologicznym), pozwala wyłącznie na ustrukturywanie obserwacji relacji rodzinnych w sytuacji okołorozwodowej / okołorozstaniowej,
- CRDC najlepiej jest stosować w połączeniu z innymi narzędziami diagnostycznymi (o sprawdzonej rzetelności, trafności, wystandaryzowanych zgodnie ze standardami metodologii badań psychologicznych),
- CRDC powinno być używane tylko przez specjalistów, mających odpowiednie doświadczenie w pracy z rodzinami.

Wymiary Skali CRDC.

Skala CRDC składa się z dwóch części, pierwsza służy do obserwacji i oceny dziecka, druga zaś obserwacji i oceny każdego z rodziców (oddzielnie). Ponadto każda z części podzielona jest na trzy kategorie: behawioralny (zachowanie), emocjonalny i poznawczy, które wypełnia się również osobno dla rodzica drugoplanowego (RD) jak i rodzica pierwszoplanowego (RP).

Interpretacja wyników Skali CDRC.

Skala CRDC jest narzędziem służącym do ustrukturyzowania obserwacji bezpośredniej relacji/interakcji rodzic – dziecko, arkusz może być także wypełniany na podstawie szczegółowej dokumentacji dotyczącej tych relacji. Formularz służy w szczególności do obserwacji zmian zachodzących na przestrzeni czasu w relacjach dziecka z rodzicami w sytuacji okołorozwodowej, w szczególności zaś zmian dotyczących oporu / odmowy podtrzymania kontaktu z jednym z rodziców. Arkusz przeznaczony jest do analizy jakościowej, a nie ilościowej (nie sumuje się punktów w poszczególnych kategoriach).

Zastosowanie Skali CRDC.

Formularz CRDC przeznaczony jest dla specjalistów pracujących z rodzinami w sytuacji okołorozwodowej/okołorozstaniowej (psychologów, terapeutów rodzinnych, pracowników wymiaru sprawiedliwości). Skala może służyć do ustalenia celów terapii, wsparcia psychologicznego oraz kontroli postępów w pracy z rodziną, w której występuje opór/odmowa wobec kontaktu z jednym z rodziców ze strony dziecka. Formularz ten powinien być wypełniany na początku, w trakcie (w zależności od potrzeb) oraz na końcu procesu terapeutycznego (pojedynczy formularz przeznaczony jest dla jednego dziecka).